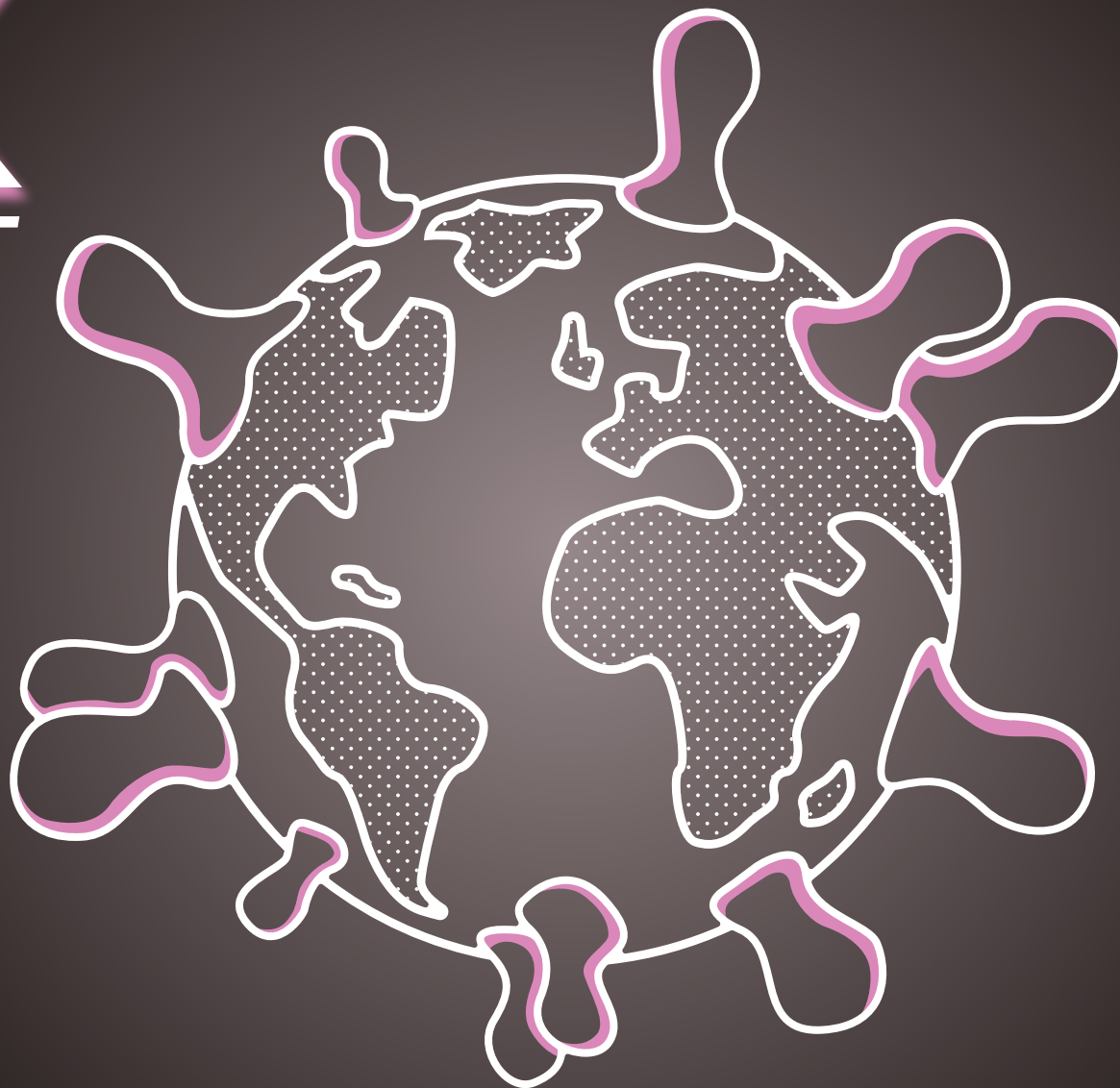

NK

RAPORT

Czy pandemia
COVID-19
zmieni system
międzynarodowy?

Seminarium eksperckie
przeprowadzone
w dniu 1.04.2020

Spis treści

Wprowadzenie	2
Podsumowanie sytuacji sprzed wybuchu pandemii	2
Antykruchłość, przesilenie cywilizacyjne i zwycięstwo konfucjanizmu	3
Chiny w dobie pandemii	5
Stany Zjednoczone w dobie pandemii	5
Unia Europejska w dobie pandemii	6
Inne państwa w dobie pandemii	6
Koniec globalizacji?	7
Na kursie kolizyjnym... czy na drodze do dominacji Chin?	8
Polska w perspektywie rywalizacji hegemonicznej i COVID-19. Analiza i rekomendacje	10
Uczestnicy seminarium – biogramy	12
Seminaria eksperckie „Nowej Konfederacji”	13

Seminarium odbyło się w dniu 1.04.2020

Uczestnicy seminarium:

W kolejności alfabetycznej:

dr Jacek Bartosiak (JB)

Marcin Chruściel (MC)

Ludwik Dorn (LD)

prof. Bogdan Góralczyk (BG)

dr Michał Lubina (ML)

Jarema Piekutowski (JP)

Bartłomiej Radziejewski (BR)

dr Błażej Sajduk (BS)

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030

Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030
PROO

Wprowadzenie

Pandemia COVID-19 spowodowała istotne zmiany na świecie, a co za tym idzie, także w systemie międzynarodowym. W znacznym stopniu dotknęła Chiny, w których wirus SARS-CoV-2 pojawił się jako pierwszy, ale także Stany Zjednoczone. Dlatego znacząco wpływa też na rywalizację między tymi dwoma mocarstwami.

Ze względu na zmiany, które zaszły, „Nowa Konfederacja” zorganizowała poświęcone tematowi wpływu COVID-10 na ład międzynarodowy trzecie wewnętrzne seminarium eksperckie, które odbyło się w dniu 1.04.2020 r. Uczestniczyli w nim doświadczeni eksperci-stratedzy, współpracujący z „Nową Konfederacją”. Podczas seminarium omawiane były następujące kwestie:

1. Wpływ pandemii COVID-19 na USA
2. Wpływ pandemii COVID-19 na Chiny
3. Pandemia COVID-19 a rywalizacja hegemoniczna
4. Czy świat zmierza w stronę: a) nadal jednobiegunowego, b) dwubiegunowego, c) wielobiegunowego?

5. Jakie są możliwe konsekwencje obecnej sytuacji dla Polski i rekomendacje dla polskiej polityki zagranicznej?

Raport, który mają Państwo przed sobą, przedstawia syntezę najważniejszych wniosków z tego spotkania, poruszane zagadnienia i rekomendacje do dalszych działań i rozważań. W przypadku, gdy dana kwestia okazywała się sporna dla różnych ekspertów, przedstawiono wszystkie stanowiska, opatrując zapis odpowiednimi inicjałami eksperta (vide podrozdział „Uczestnicy seminarium”, str. 1).

Podsumowanie sytuacji sprzed wybuchu pandemii

Podsumowując sytuację, najważniejsze tezy z poprzedniego seminarium eksperckiego ([LINK](#)) przedstawił Jarema Piekutowski.

- 1) Stany Zjednoczone chcą za wszelką cenę powstrzymać Chiny, ale dokonanie tego drogą militarną jest utrudnione ze względu na barierę wodną i asymetrię geograficzną. Jeśli możliwy jest

konflikt, to w skali ograniczonej lub w formie *proxy war*.

- 2) Osłabła militarna wiarygodność stanów Zjednoczonych na Zachodnim Pacyfiku, dlatego Ameryka koncentrowała się w ostatnich latach na wojnie ekonomicznej i na wpływaniu na strategiczne przepływy.
- 3) Ważnymi czynnikami wpływającymi na rywalizację USA i Chin przed wybuchem pandemii były:
  - a) Kryzys demokracji liberalnej (państwa liberalnodemokratyczne okazywały się mniej skuteczne niż Chiny);
  - b) Wojna technologiczna i próby technologicznego uniezależnienia się Chin od Zachodu;
  - c) Dostępność ważnych surowców strategicznych w Afryce i związana z tym konieczność rywalizacji o te terytoria;

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

- d) Problemy wewnętrzne Chin (demograficzne, klimatyczne, wewnętrzna rywalizacja w KPCh);
- 4) Możliwe scenariusze rozwoju sytuacji obejmują:
  - a) Świat jednobiegunowy, w którym Stany Zjednoczone utrzymują dotychczasową pozycję hegemonu;
  - b) Świat dwubiegunowy, w którym biegunami są USA i Chiny;
  - c) Sytuacja analogiczna do XIX-wiecznego „koncertu mocarstw”
- 5) Na wynik rywalizacji wpłyną ostateczne decyzje innych państw co do strategicznej współpracy z Chinami lub USA. Wiceprezydent Mike Pence mobilizuje sojuszników do zaprzestania współpracy z Chinami i silnego postawienia na sojusz z USA, jednak część państw (np. Australia czy Korea Południowa) nie chce podejmować tak radykalnych decyzji.
- 6) Pojawia się pytanie, czy w sytuacji zagrożenia państwa europejskie mogą liczyć na pomoc Stanów Zjednoczonych, i czy NATO jest wystarczającym instrumentem na obecny czas.
- 7) Polska nie jest przygotowana do skutecznego radzenia sobie w sytuacji zmiany ładu międzynarodowego. Nie jest istotnym graczem z punktu widzenia rywalizacji USA-Chiny.
- 8) Polska prowadzi politykę jednowektorową, opierającą się całkowicie na sojuszu z USA, czego rezultatem jest brak podmiotowości Warszawy. Tymczasem możliwe byłoby zwiększenie jej podmiotowości przy prowadzeniu rozmów z USA i Niemcami ze względu na korzystne położenie geopolityczne (Polska jako wschodnia flanka NATO, położona dodatkowo na Nowym Jedwabnym Szlaku). Brakuje jednak sprawnej dyplomacji, budowania soft-power, prowadzenia jednoznacznej polityki wschodniej.

Antykruchość, przesilenie cywilizacyjne i zwycięstwo konfucjanizmu

Tezy wstępne do dyskusji sformułował prowadzący seminarium [Bartłomiej Radziejewski](#):

- 1) **Światowe systemy polityczne nie były przygotowane na pandemię** mimo ostrzeżeń epidemiologów i istniejącej wiedzy eksperckiej. Ta wiedza nie została wzięta pod uwagę przez decydentów.
- 2) **Obecne wydarzenia testują kruchość lub antykruchość aktualnych systemów**, począwszy od systemu międzynarodowego, przez systemy odpornościowe jednostek ludzkich, społeczności, państw, instytucji międzynarodowych, do porządku politycznego i gospodarczego, w tym walutowego.

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

Antykruchłość wg Nassima Taleba to zdolność do wykorzystywania zmienności, niepewności i płynności w celu osiągnięcia korzyści.

- 3) **Pierwsza faza pandemii wskazuje na znacznie lepsze przygotowanie Azji Wschodniej** – Chin, ale przede wszystkim niechińskiej Azji wschodniej (Japonii, Korei Południowej, Tajwanu, Singapuru) na pandemię.

W grę poza czynnikami politycznymi i organizacyjnymi mogą wchodzić także czynniki zdrowotne (np. mniejsze oddziaływanie chorób i zaburzeń cywilizacyjnych takich jak otyłość, cukrzyca czy nadciśnienie w Azji w porównaniu ze światem zachodnim). Może to doprowadzić do przesunięcia w równowadze sił na rzecz tych państw, podobnie jak kryzys finansowy lat 2007-2008 spowodował wzmocnienie Azji.

Należy zadać pytanie, czy taki przebieg wydarzeń świadczy o wyższym poziomie antykruchłości państw Azji Wschodniej w porównaniu z państwami Zachodu.

- 4) Chiny doświadczyły wielkiego uderzenia w swoją gospodarkę, w swoją wiarygodność, ale po opanowaniu pierwszej fali epidemii

mają olbrzymie siły produkcyjne i mogą szybko nadrobić straty.

Zdaniem prof. B. Góralczyka pandemia COVID-19 jest jednym z przejawów czy zapowiedzi **przesilenia cywilizacyjnego** (w rozumieniu Komitetu Prognoz przy Prezydium PAN), na które składają się też:

- Głęboki kryzys kapitalizmu (szczególnie w jego neoliberalnym wydaniu opartego wyłącznie na rynku);
- Kryzys liberalnej demokracji.

W związku z tym dokonują się głębokie przekształcenia ładu opartego na wartościach, który ukształtował się po II wojnie światowej. Dokonuje się przesunięcie centrum świata z Atlantyku na Pacyfik i prowadzona jest wojna technologiczna. Jeśli Stany Zjednoczone przegrają tę wojnę, stracą status hegemonu. Ponadto kolejne, podobnie silne kryzysy mogą przyjąć wkrótce za sprawą zmian klimatycznych i zagrożeń ekologicznych.

Z tezą o możliwym osłabnięciu USA zgodził się **Ludwik Dorn**, wskazując, iż w sytuacji, w której Stany słabo radzą sobie z pandemią, strategia Mike'a Pence'a, polegająca na

naciskaniu na sojuszników, może okazać się nieskuteczna.

L. Dorn wysunął także tezę, że świat zachodni stanął przed wyborem między impulsem hobbesowskim (zapewnienie bezpieczeństwa od nagłej śmierci) a impulsem utylitarystycznym, zorientowanym na przyrost dobrostanu. Wygrał impuls hobbesowski, z którego korzyści czerpią przede wszystkim ludzie starsi, będący grupą silną politycznie i społecznie z punktu widzenia decydentów.

Dorn nie zgodził się natomiast z tezą, że demokracje radzą sobie z pandemią gorzej niż ustroje autorytarne (skutecznie radzą sobie z nią azjatyckie państwa demokratyczne takie jak Tajwan i Korea Południowa). Można raczej mówić, że **konfucjanizm wygrywa z chrześcijaństwem i liberalizmem**. Lepiej radzą sobie państwa stworzone na podglebiu religijno-filozoficznym akcentującym spójność, dyscyplinę i hierarchiczne zależności.

Chiny w dobie pandemii

Głównym celem Chin wg prof. Góralczyka jest **renesans mocarstwowości**, a kamieniem milowym na tej drodze będzie rywalizacja o Tajwan.

W momencie spowodowanego pandemią kryzysu kapitalizmu przewagi komparatywne mają Chiny, gdyż w całej historii priorytetowe było dla nich państwo, podczas gdy w świecie zachodnim najważniejszy był kapitał i rynek.

*„Chinom pozostało jedno: zagrać na Europę a precyzyjniej – na Niemcy, które już teraz są trzecim biegunem. Wszystko po to, by wyłuskać Europę z sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi”
(prof. Bogdan Góralczyk)*

Chiny odbudowują państwo; zyskały bardzo dużo na globalizacji i wejściu do WTO w 2001 jednak nie zakończyły procesu jego odbudowy i reunifikacji (o czym świadczy np. istnieje niezależnego Tajwanu). Bez zakończenia tego procesu nie może dojść do ww. wielkiego renesansu.

Ponadto dojście do niego mogą zakłócić problemy wewnętrzne – kwestionowane jest w łonie KPCh to, czy Xi Jinping skutecznie radził sobie z pandemią; wskazuje się, że zbyt długo ukrywał zagrożenie.

Zdaniem prof. Góralczyka, Chiny obawiają się nowej zimnej wojny, dlatego szukają trzeciego bieguna. Dla Zachodu w tej roli nie do przyjęcia jest Rosja, a dla Chin – Japonia. Dlatego **Pekin intensyfikuje współpracę z Niemcami i z państwami europejskimi w nadziei na to, żeby to Europa stała się trzecim biegunem w rywalizacji światowej**. Dwie strategie Chin wobec Europy to jedwabne szlaki: lądowy i morski, oraz format 17+1.

Stany Zjednoczone w dobie pandemii

Zdaniem dr Jacka Bartosiaka, w pierwszej fazie pandemii Stany Zjednoczone wyrażały przekonanie o swoim zwycięstwie w wojnie handlowej. Amerykanie zrozumieli, że obecnie nie zdołają pokonać Chin militarnie, będą więc kłaść nacisk na wojnę walutową i

narracyjną (która już wykorzystuje ogromne pokłady rasizmu w świecie zachodnim).

Dwie główne wojny, w których Ameryka będzie próbowała pokonać Chiny, to wojna walutowa i technologiczna. Polem tej drugiej będzie lokowanie kapitału przez inwestorów w technologie. Kluczowa będzie rola lokowania kapitału przez Azjatów, którzy w obecnej sytuacji mogą wybierać lokowanie w Azji.

Jeśli chodzi o wojnę walutową, Amerykanie nastawieni są na dalsze kontrolowanie systemu walutowego świata, na co wskazują decyzje FED dotyczące dodruku dolara.

Zarówno dr Jacek Bartosiak, jak i Bartłomiej Radziejewski zgodzili się co do **niedostatku myślenia strategicznego w USA**.

Wg B. Radziejewskiego, istnieje możliwość wojny walutowej. Status dolara jako waluty rezerwowej świata jest nie do przecenienia, wciąż niewykorzystana jest przewaga asymetryczna USA w tym konflikcie. Obecnie rozpoczął się druk dolara na historyczną skalę, ale głód USD na światowych rynkach jest wielki, presja deflacji – silna, więc proces ten może pójść jeszcze sporo dalej bez wywoływania dramatycznych skutków. Należy jednak zadać pytanie o granice i

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

kontrolowalność tego procesu w warunkach ciężkiej recesji i zaostrzającej się rywalizacji. Mogliśmy obserwować już oznaki „wymiany ognia” w obszarze walutowym, gdy osłabieniu dolara towarzyszyło następnie osłabienie juana.

Ryzyko wojny walutowej wynika:

- 1) z możliwości wymknięcia się dodruku spod kontroli i wywołania serii konkurencyjnych dewaluacji,
- 2) z pokusy sięgnięcia po narzędzie walutowe jako przewagę asymetryczną przeciwko Chinom.

Jeśli do tego doszło, nastąpi prawdopodobnie dalszy odwrót od dolara w wymianie międzynarodowej, do czego Chiny zdają się przygotowywać, m.in. przyspieszając pracę nad cyfrowym juanem.

Ponadto obecne skupienie się Ameryki na samej sobie pogłębia wątpliwości innych państw, w tym sojusznicznych, co do amerykańskiego przywództwa. Nieufność wobec USA w Afryce i w Azji powoduje, że Chiny stają się interesującą opcją, co ma szczególne znaczenie w kontekście ich rosnących możliwości technologicznych.

W świetle tych problemów, zdaniem B. Radziejewskiego, Amerykanie prawdopodobnie mogą kontynuować naciski walutowe, np. próbować poprzez masowy druk dolara i wywołanie inflacji zdestabilizować chińską gospodarkę i władzę Xi Jinpinga. Konieczna też będzie realokacja ich zasobów w kierunku Indo-Pacyfiku.

Unia Europejska w dobie pandemii

Wg Marcina Chruściela reakcje Unii Europejskiej na pandemię, w tym decyzja Europejskiego Banku Centralnego o skupie obligacji rządowych w strefie euro na 750 miliardów euro do końca roku, będą służyć wspólnotowieniu ryzyka. Jest to pośrednia forma „euroobligacji”.

Decyzja ta jest bezprecedensowa jeśli chodzi o strefę euro. Bank centralny nie będzie brał przy tym pod uwagę, które państwa są obciążone większym ryzykiem. Jest to więc duży *gamechanger* i krok w kierunku unii fiskalnej.

*„Bariera unijnego uwspólnotowienia długów, która wydawała się nie do przekroczenia, w dobie pandemii stała się faktem. W tej sytuacji kraje będące poza strefą euro, w tym Polska, mogą znaleźć się na skrajnym marginesie Unii Europejskiej”
(Marcin Chruściel)*

Inne państwa w dobie pandemii

Rosja – na co wskazuje dr Michał Lubina – początkowo zareagowała na pandemię ucięciem kontaktów z Chinami, co było interpretowane jako osłabienie relacji. Jednak zagranie to było zdaniem dr. Lubiny obliczone na osłabienie antychińskich nastrojów w społeczeństwie. Brak bowiem w Rosji narracji wskazującej na odpowiedzialność Chin za wirusa.

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

A zatem, wbrew pozorom relacje rosyjsko-chińskie znacząco się nie pogorszyły. Pandemia COVID-19 nie wpłynęła znacząco na politykę Rosji, choć w rosyjskim establishmentie dochodzi do wielu zmian, a kluczowa rola Władimira Putina może zostać kwestionowana przez niektórych graczy.

*„Ekipa Putina amortyzuje relacje z Chinami, by ich tylko nie popsuć. Wirus pozornie miał osłabić relacje rosyjsko-chińskie, a w rzeczywistości utrzymał dotychczasowy kurs”
(dr Michał Lubina)*

Istnieją trzy modele rozwoju koronawirusa w Rosji: łagodny, średni i mocny. W pierwszych dwóch obecna władza nie będzie miała problemów z przetrwaniem. Rewoltę może spowodować jedynie gwałtowny przebieg pandemii.

Istotna jest w obecnej sytuacji rola wspomnianego Tajwanu i państw takich jak Indie, Australia, Korea Południowa, Japonia, Filipiny, ale także Laos, Kambodża czy Wietnam. Wiele z tych państw obecnie waha

się między sojuszem z USA a współpracą z Chinami.

Ze względu na koncept Indo-Pacyfiku, rośnie rola Indii, które jednocześnie, zdaniem dr. Lubiny, są państwem wewnątrznie słabym

Koniec globalizacji?

Bartłomiej Radziejewski zadał kluczowe pytanie: jaka będzie przyszłość globalizacji po COVID-19? Jego zdaniem nie należy spodziewać się końca globalizacji, ale jej przekształcenia w globalizację bardziej nacjonalistyczną, państwową, wielobiegunową o wiele mniej opartą na instytucjach międzynarodowych.

Marcin Chruściel przedstawił perspektywę europejską, wskazując na zaskoczenie liderów Unii tym, do jakiego stopnia Europa uzależniła się od dostaw z Azji (o czym mówił Bartłomiej Radziejewski).

Już na początkowym etapie pandemii w UE pojawiły się głosy, że wiele branż należy przenieść z powrotem do Europy – począwszy od branży chemicznej, poprzez (częściowo) przemysł motoryzacyjny, kończąc na przemyśle farmaceutycznym. Obecnie

większość substancji czynnych leków produkowana jest w Azji. Jeśli obecny kryzys skończy się wkrótce, **może nastąpić przesuwanie części sił produkcyjnych i skracanie łańcuchów dostaw tak, by zwiększyć samowystarczalność Europy.**

Po kryzysie rola handlu światowego może więc zostać ograniczona przez to, że produkcja będzie wracać bliżej źródeł kapitału. To z kolei, zdaniem M. Chruściela, może doprowadzić do większych strat Chin i Azji ogółem, niż szacują to przedmówcy.

*„Powrót produkcji na Zachód to gigantyczne, niezwykle trudne wyzwanie. W Europie i USA trudno będzie przekonać ludzi, którzy do tej pory pracowali w usługach, bankach, turystyce, żeby teraz wrócili do prac prostych, wykonywanych dotąd głównie w Azji, i na przykład szyli buty”
(Bartłomiej Radziejewski)*

Z drugiej strony, jak wskazuje B. Radziejewski, sprowadzenie produkcji z powrotem z Azji do Europy czy USA może okazać się bardzo trudne, jeśli nie niemożliwe. Jest to bowiem

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

wielkie przedsięwzięcie gospodarcze wiążące się z koniecznością zapewnienia milionów pracowników. Społeczeństwa zachodnie odzwyczały się od wykonywania pewnych rodzajów prostych prac.

Ludwik Dorn nie zgodził się, że skrócenie łańcuchów dostaw może faktycznie przynieść korzyści Europie w sytuacji, w której radzi sobie ona z pandemią gorzej niż Azja Wschodnia.

Pandemia uwydatniła natomiast wzajemne zależności gospodarcze, w związku z czym może nastąpić kryzys globalizacji. Jeśli takie tendencje pojawiają się – pytanie brzmi, **czy Stany Zjednoczone przyjmą rolę antyglobalistycznego lidera.**

Z tezą o kryzysie globalizacji zgodził się prof. Bogdan Góralczyk, stwierdzając, że globalizacja w przyszłości może przybrać kształt renacjonalizacji (hasła „Poland first”, „Hungary first”, na wzór hasła „America first”). Jednocześnie Chińczycy mogą zaproponować własny wzór globalizacji. Obecna władza w Pekinie występuje z projektem „community of shared responsibility” – zaprezentowania się jako mocarstwo, które weźmie odpowiedzialność za świat. Chiny jednak obecnie nie są zdolne do przyjęcia takiej

odpowiedzialności ze względu na problemy wewnętrzne (Ludwik Dorn twierdzi, że koncepcja „community of shared responsibility” jest koncepcją polemiczną wobec „America first” Donalda Trumpa).

Wg dr. Błażeja Sajduka także rywalizacja technologiczna w zakresie wdrażania 5G wskazuje na możliwe zmiany w zakresie globalizacji. Chiny dążą do tego, by internetem zarządzały państwa narodowe, nie zaś organizacje międzynarodowe.

Rozbudowując światłowód w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku, Chiny zamierzają stworzyć nową infrastrukturę, która umożliwiłaby „**bałkanizację**” internetu: w takiej sytuacji państwa narodowe miałyby władzę nad nadawaniem adresów internetowych i ruchem w sieci.

„Chiny proponują budowę alternatywnego internetu, a Huawei ma być kością tego alternatywnego rozwiązania” (dr Błażej Sajduk)

Świat Zachodu zamierza powstrzymać Chiny od wprowadzania tych technologii,

jednak ich strategia jest bardzo solidnie przygotowana.

Na kursie kolizyjnym... czy na drodze do dominacji Chin?

Kolejną omawianą kwestią były prognozy dalszego przebiegu i rywalizacji w świetle kryzysu pandemicznego.

Zdaniem Bartłomieja Radziejewskiego, pandemia przyspiesza rywalizację amerykańsko-chińską i jednocześnie wzmacnia trendy osłabiające Amerykę.

Wg dr. Jacka Bartosiaka, jeśli Chiny przejdą przez kryzys pandemiczny bez znaczących strat, znajdują się na drodze do dominacji w Eurazji. Jednocześnie jeśli Stany Zjednoczone przetrwają kryzys, rywalizacja mocarstw zaostrzy się.

Jednakże po pandemii to **Azja może stać się głównym obszarem gospodarczym**. Firmy europejskie przestają produkować na rynek światowy, łamane są łańcuchy dostaw.

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

*„Po pandemii znajdziemy się na przyspieszonym kursie kolizyjnym. Chińczycy nie pozwolą już, by znowu zapędzono ich do niewolniczej pracy nad plastikowymi zabawkami, a Amerykanie nie pozwolą, by chiński, a nie amerykański kapitał mógł penetrować rynki światowe, to bowiem zakończy się klęską Amerykanów: upadkiem dolara, złamaniem systemu bankowego i przerwaniem cykli technologicznych”
(dr Jacek Bartosiak)*

Umiera eksport (na co wskazuje przede wszystkim załamanie gospodarcze u europejskiego lidera eksportu – czyli w Niemczech). Jednocześnie ze względu na słabość demograficzną maleje popyt wewnętrzny w Europie. Podobnie kryzysowa sytuacja ma miejsce w Stanach Zjednoczonych. Firmy azjatyckie gotowe są zająć miejsce firm z USA i Europy na rynku, gdyż w Azji pandemia nie złamała łańcucha dostaw.

*„Jeżeli my, Europejczycy, szybko nie wrócimy do pracy, to w najbliższych miesiącach Azja stanie się gospodarczym centrum świata, a w konsekwencji to właśnie do Azji inwestorzy zwrócą się ze swoimi oszczędnościami”
(dr Jacek Bartosiak)*

Dr Michał Lubina odniósł się do tez dr. Bartosiaka, wskazując, że sytuacja w Azji będzie zróżnicowana. Postawił tezę, że **najlepiej z pandemią poradzą sobie w Azji państwa silne** (Japonia, Korea Płd., Tajwan, Chiny), zaś państwa średnie, takie jak np. Tajlandia, mogą stracić na kryzysie jeszcze więcej niż Europa. Obecna sytuacja wzmocni więc kontrolę silnych państw nad Azją.

*„Kontrola nad łańcuchami produkcji medycznej sprawiła, że świat zachodni (USA, Europa) jest na łasce Chin”
(Bartłomiej Radziejewski)*

Zdaniem Bartłomieja Radziejewskiego, Stany Zjednoczone z powodu ograniczenia chińskiego eksportu mogą zostać wepchnięte

głębiej w otchłań pandemii. Instrumentem nacisku jest chińska pomoc humanitarna dla świata zachodniego. Chiny konsekwentnie wybierają drogę prezentowania się jako pokojowe mocarstwo z pomocą humanitarną dla pełnej pychy Europy i Stanów Zjednoczonych.

Ludwik Dorn wskazał także, że do osłabienia USA przyczynić się może znacząco utrata wiary elit amerykańskich w potęgę państwa, spowodowana dogonieniem Stanów przez Chiny w rywalizacji gospodarczej.

*„To celowo przerysowana analogia, ale Stany Zjednoczone mogą znaleźć się w sytuacji Związku Sowieckiego lub Rosji, w której jedyną ich przewagą będzie siła militarna”
(Ludwik Dorn)*

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

Polska w perspektywie rywalizacji hegemonicznej i COVID-19. Analiza i rekomendacje

Jak wskazuje Ludwik Dorn, obecny spadek pozycji USA względem Chin nie jest dobrą wiadomością dla Polski.

Polska, co podkreśla Bartłomiej Radziejewski, jest częścią świata zachodniego, który pierwotnie zlekceważył zagrożenie, by później dokonać radykalnego lockdownu.

*„Polska należy do obszaru postpolitycznych złudzeń i postpolitycznej pychy Zachodu, który uwierzył, że pokonał pandemię i wojny”
(Bartłomiej Radziejewski)*

Polską przewagą jest wprawdzie kilkutygodniowe opóźnienie wybuchu pandemii względem Europy Zachodniej, jednak wydajność państwa, przede wszystkim służby zdrowia, jest bardzo niska,

na co wskazują ogniska zakażeń w szpitalach i domach pomocy społecznej.

Polska może potencjalnie stać się krajem relokacji produkcji, choć kraje Zachodu będą starały się raczej przenosić produkcję na swoje terytorium.

Problemem jest natomiast niedojrzałość klasy politycznej, która w obliczu tragedii pandemii skupiała się w dużej mierze na kwestii daty przeprowadzenia wyborów.

B. Radziejewski wskazuje, że czas pandemii może stanowić dobry moment na dokonanie reform (wzmocnienie państwa, reforma służby zdrowia, doinwestowanie nauki).

L. Dorn wyraził jednak wątpliwość w realność takiego scenariusza ze względu na to, że reformy tego typu wymagają wiele czasu, a elity polityczne skupiają się na bieżącej walce między sobą.

Wobec kroków w stronę silniejszej unii fiskalnej i uwspólnotwienia długu w UE, L. Dorn rekomenduje **ponowne rozważenie przystąpienia przez Polskę do strefy euro**. Nie chodzi o przyśpieszenie deklaracji przystąpienia, ale o kroki przygotowawcze takie jak **przywrócenie stanowiska pełnomocnika rządu ds. wprowadzenia**

euro. Dodatkowym argumentem jest wskazywana wcześniej przez B. Góralczyka teza, iż w sytuacji świata dwubiegunowego Chiny będą poszukiwać trzeciego bieguna w Europie, a sprzyjać takiej sytuacji będzie osłabienie USA.

Wątpliwości wobec tego kierunku wyraził B. Radziejewski, który wskazał, że **wspólna waluta może podporządkować europejską grę gospodarczą silniejszym graczom**, przede wszystkim Francji i Niemcom, a pozostałe państwa będą musiały podporządkować się i doświadczyć wówczas szoków asymetrycznych bez możliwości monetarnej odpowiedzi.

Wg Bartłomieja Radziejewskiego pandemia przyspieszając procesy globalne redukuje dla Polski czas przebywania w strefie komfortu. Dlatego należy rekomendować:

- 1) Przyspieszenie wzmocnienia państwa i obronności;
- 2) Budowanie bezpieczeństwa epidemicznego z przygotowaniem na kolejne podobne zagrożenia.

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

Jacek Bartosiak zarekomendował natomiast:

- 1) Wzmocnienie polityki wschodniej, np. wobec Ukrainy (w świetle nacisków Międzynarodowego Funduszu Walutowego na Ukrainę w obszarze liberalizacji obrotu czarnoziemami)
- 2) Budowanie bezpieczeństwa żywnościowego – silny przemysł rolny i przetwórstwa spożywczego może w nadchodzących dekadach być bardzo ważnym zasobem; jeśli Chiny staną się nowym centrum świata, będą potrzebować importu żywności;

Rekomendację tę potwierdził M. Chruściel: wskazując także na rolę polskiej produkcji motoryzacyjnej, farmaceutycznej i chemicznej. Ze względu na wciąż niskie koszty polskiej siły roboczej, możliwe jest odegranie przez Polskę ważnej roli w warunkach powrotu części produkcji na kontynent.

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

Uczestnicy seminarium – biografie

dr JACEK BARTOSIAK – ekspert ds. geopolityki i strategii, założyciel i właściciel Strategy&Future, dyrektor Programu Gier Wojennych i Symulacji Fundacji Pułaskiego, Senior Fellow w The Potomac Foundation w Waszyngtonie.

MARCIN CHRUŚCIEL – członek zespołu i publicysta "Nowej Konfederacji", absolwent studiów doktoranckich nauki o polityce na Uniwersytecie Wrocławskim, badacz integracji europejskiej. Wcześniej konsultant w Regionalnym Ośrodku Debaty Międzynarodowej we Wrocławiu.

LUDWIK DORN – współpracownik „Nowej Konfederacji”, polityk i publicysta, od 27 kwietnia 2007 do 4 listopada 2007 r. marszałek Sejmu, w latach 2005–2007 wicepremier oraz minister spraw wewnętrznych i administracji w rządach Kazimierza Marcinkiewicza i Jarosława Kaczyńskiego, były członek Rady Bezpieczeństwa Narodowego, od 1997 r. poseł na Sejm III, IV, V, VI i VII kadencji.

prof. BOGDAN GÓRALCZYK – politolog i sinolog, profesor i dyrektor Centrum Europejskiego UW. Był również ambasadorem Polski na Filipinach, w Tajlandii oraz w dawnej Birmie w latach 2003-2008. Zajmuje się stosunkami międzynarodowymi we współczesnym świecie. Specjalizuje się w tematyce Chin. Bogdan Góralczyk pracował jako profesor wizytujący na zagranicznych uniwersytetach, w tym na terenie Chin i Indii. Autor wielu pozycji poświęconych Państwu Środka, w tym książki "Wielki Renesans. Chińska transformacja i jej konsekwencje".

dr MICHAŁ LUBINA – ekspert ds. współczesnej Birmy i relacji rosyjsko-chińskich, adiunkt w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ, autor pięciu książek, w tym dwóch bestsellerów naukowych - "Niedźwiedź w cieniu smoka. Rosja-Chiny 1991-2014" (Kraków, Akademicka 2014) i "Pani Birmy. Biografia polityczna Aung San Suu Kyi" (Warszawa, PWN 2015) oraz niedawno wydanego debiutu międzynarodowego "Russia and China. A Political Marriage of Convenience".

JAREMA PIEKUTOWSKI – główny ekspert ds. społecznych „Nowej Konfederacji”, socjolog, publicysta (m.in. "Więź", "Tygodnik Powszechny"), współpracownik Centrum Wyzwań Społecznych Uniwersytetu

Warszawskiego, Fundacji Pole Dialogu i Ośrodka Ewaluacji.

BARTŁOMIEJ RADZIEJEWSKI – dyrektor i założyciel „Nowej Konfederacji”. Politolog zaangażowany, publicysta i eseista, organizator. Absolwent UMCS i studiów doktoranckich na UKSW. Pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywał w Polskim Radiu i, zwłaszcza, w „Rzeczpospolitej” Pawła Lisickiego, później był wicenaczelnym portalu Fronda.pl i redaktorem kwartalnika „Frona”. Założył i w latach 2010–2013 kierował kwartalnikiem „Rzeczy Wspólne”. W okresie 2015-17 współtwórca i szef think tanku Centrum Analiz Klubu Jagiellońskiego.

dr BŁAŻEJ SAJDUK – politolog i historyk myśli politycznej, adiunkt w Zakładzie Myśli Politycznej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, senator UJ. W latach 2010–2017 prorektor Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. J. Tischnera. Uczestnik licznych kursów z zakresu zarządzania i biznesu (m.in. w: Zeppelin Universität, Ivey Business School) i szkoleń poświęconych militarnym aspektom wykorzystania nowoczesnych technologii (m.in. prowadzonych przez Joint Special Operations University). Opublikował m.in. jako współautor

polityka / relacje międzynarodowe / bezpieczeństwo/obronność / państwo i gospodarka / społeczeństwo i kultura

(z Rafałem Matyją): „Wybory 2014–2015 a przemiany elit politycznych Trzeciej Rzeczypospolitej” (2017); e-książkę: „Nowoczesna dydaktyka akademicka. Kto kogo uczy?” <http://dydaktyka-akademicka.pl/> (2014); „Socjologię tłumy, psychologię narodów i historiozofię w myśli społeczno-politycznej Jana Karola Kochanowskiego” (2011).

Seminaria eksperckie „Nowej Konfederacji”

Seminaria eksperckie są przeznaczone dla współpracowników i ekspertów „Nowej Konfederacji” Mają charakter zamknięty i mają na celu analizę bieżącej sytuacji w obszarach ważnych dla państwa (np. transport publiczny, polityka społeczna, rynek pracy, edukacja, obronność, polityka zagraniczna) oraz wykreowanie pomysłów na analizy, ekspertyzy, raporty, debaty i wydarzenia, a także rekomendacji do polityk publicznych.

Seminaria sfinansowane są przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków

Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030.

**CHCESZ PRZECZYTAĆ WIĘCEJ
RAPORTÓW TEGO TYPU?**

**WSPIERAJ „NOWĄ
KONFEDERACJĘ”!**

<https://nowakonfederacja.pl/wesprzyj-nas/>

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności – Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji
Obywatelskich na lata 2018-2030

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030

PROO

